

QIZAMIQ, SUVCHECHAK, SKARLATINA HAQIDA MA'LUMOT

*Norin Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi tibbiyot texnikumi
mahsus fan o'qituvchisi*

Xakimjonov Sardorbek Hakimjon og'li

Fan nomi: Yuqumli kasalliklar va infeksiyalar nazorati

Elektron pochta: sardorbekxakimjonov374@gmail.com

Tel: +998950480090

Annotatsiya: Qizamiq, suvchechak va skarlatina bolalik davrida keng tarqalgan yuqumli kasalliklardir. Ushbu maqola ushbu kasalliklarning epidemiologiyasi, etiologiyasi, patogenezini, klinik ko'rinishlari, diagnostikasi, differensial diagnostikasi, davolash va profilaktikasi bo'yicha zamonaviy ma'lumotlarni taqdim etadi. Maqolaning maqsadi pediatriya sohasidagi shifokorlar, infeksiyalar va umumiy amaliyot shifokorlarini ushbu kasalliklar haqida to'liq va aniq ma'lumot bilan ta'minlashdir.

Kalit so'zlar: qizamiq, suvchechak, skarlatina, bolalar, yuqumli kasalliklar, epidemiologiya, klinikasi, diagnostika, davolash, profilaktika.

Kirish

Qizamiq, suvchechak va skarlatina bolalik davrida keng tarqalgan, yuqori darajada yuqumli bo'lgan kasalliklardir. Garchi profilaktika maqsadida emlash dasturlari mavjud bo'lsa-da, ushbu kasalliklar hali ham butun dunyo bo'ylab, ayniqsa emlash darajasi past bo'lgan hududlarda uchraydi. O'z vaqtida tashxis qo'yish va adekvat davolash asoratlarni oldini olish va kasallikning tarqalishini cheklash uchun juda muhimdir.

1. Qizamiq

- **Epidemiologiya:** Qizamiq - bu havo-tomchi yo'li bilan yuqadigan, yuqori darajada yuqumli virusli kasallik. Emlashdan oldin qizamiq bolalik davrining eng keng tarqalgan kasalliklaridan biri edi. Emlash dasturlari qizamiq bilan

kasallanish holatlarini sezilarli darajada kamaytirdi, ammo emlash darajasi past bo'lgan hududlarda kasallikning tarqalishi kuzatilishi mumkin.

- **Etiologiya:** Qizamiq qizamiq virusi (Paramyxovirus oilasiga mansub) tomonidan qo'zg'atiladi.

- **Patogenez:** Virus nafas yo'llari orqali organizmga kiradi va mahalliy limfa tugunlarida ko'payadi. Keyin virus qonga tarqaladi (viremiya) va butun organizmga, shu jumladan teri, nafas yo'llari va miyaga ta'sir qiladi.

- **Klinik ko'rinish:** Qizamiqning inkubatsion davri odatda 10-14 kun davom etadi. Kasallik prodromal davr bilan boshlanadi, bu davrda bemorda isitma, burun oqishi (rinit), yo'tal va ko'zning yallig'lanishi (konъюнктивит) kuzatiladi. Prodromal davrdan so'ng og'iz shilliq qavatida oq dog'lar (Koplik dog'lari) paydo bo'ladi. Keyin terida toshma paydo bo'ladi, dastlab yuzda va bo'yinda, so'ngra butun tanaga tarqaladi.

- **Diagnostika:** Qizamiq tashxisi klinik ko'rinishga va laboratoriya tekshiruvlariga asoslanadi. Laboratoriya tekshiruvlariga qonda qizamiq virusiga qarshi antitelalarni aniqlash (IgM va IgG) va burun-halqum surtmasida virusni aniqlash kiradi (PCR-test).

- **Differensial diagnostika:** Qizamiqni qizilcha, to'satdan ekzantema (oltinchi kasallik), enterovirusli infeksiyalar va dori vositalariga allergik reaksiya kabi boshqa kasalliklardan farqlash kerak.

- **Davolash:** Qizamiq uchun maxsus antiviral davolash mavjud emas. Davolash simptomatik bo'lib, isitmani tushirish, yo'talni bartaraf etish va konъюнктивitni davolashga qaratilgan. Murakkab holatlarda (masalan, pnevmoniya, ensefalit) gospitalizatsiya va qo'shimcha davolash talab etilishi mumkin. A vitamini qizamiq bilan og'rigan bolalarda asoratlarni kamaytirish uchun tavsiya etiladi.

- **Profilaktika:** Qizamiqqa qarshi emlash kasallikning oldini olishning eng samarali usuli hisoblanadi. Odatda qizamiqqa qarshi emlash qizamiq-parotit-qizilcha (MMR) vaksinasi sifatida amalga oshiriladi. Vaksinatsiya ikki dozada o'tkaziladi: birinchi doza 12-15 oylikda, ikkinchi doza 4-6 yoshda.

2. Suvchechak

- **Epidemiologiya:** Suvchechak (chaken) - Varicella-zoster virusi (VZV) tomonidan qo'zg'atiladigan, yuqori darajada yuqumli bo'lgan virusli kasallik. Suvchechak, odatda, bolalik davrida uchraydi va havo-tomchi yo'li bilan yuqadi.
- **Etiologiya:** Suvchechak Varicella-zoster virusi (VZV) tomonidan qo'zg'atiladi.
- **Patogenezi:** Virus nafas yo'llari orqali organizmga kiradi va mahalliy limfa tugunlarida ko'payadi. Keyin virus qonga tarqaladi va teri va shilliq qavatlarga ta'sir qiladi, natijada toshma paydo bo'ladi. Suvchechakdan so'ng virus nerv hujayralarida latent (yashirin) holatda saqlanib qolishi mumkin va keyinchalik immunitet pasayganda herpes zoster (temiratki) sifatida faollashishi mumkin.
- **Klinik ko'rinish:** Suvchechakning inkubatsion davri odatda 14-16 kun davom etadi. Kasallik isitma, holsizlik va bosh og'rig'i bilan boshlanadi. Keyin terida toshma paydo bo'ladi, dastlab qizil dog'lar (makulalar) sifatida, so'ngra qabarchiqlar (vezikulalar) va pustulalarga aylanadi. Toshma turli bosqichlarda bo'lishi mumkin, shuning uchun bir vaqtning o'zida terida dog'lar, qabarchiqlar va qotgan po'stloqlarni ko'rish mumkin.
- **Diagnostika:** Suvchechak tashxisi, odatda, klinik ko'rinishga asoslanadi. Murakkab holatlarda virusni aniqlash uchun vezikula suyuqligidan namunalar olinishi mumkin (PCR-test).
- **Differensial diagnostika:** Suvchechakni impetigo, gerpetik инфекция, қўтир ва укол жойидаги реакциялардан farqlash kerak.
- **Davolash:** Suvchechakning davolash usuli simptomatik bo'lib, isitmani tushirish, qichishishni kamaytirish va terining гигиенасини saqlashga qaratilgan. Ba'zi holatlarda antiviral preparatlar (masalan, asiklovir) og'ir kechayotgan bemorlarga yoki asoratlar xavfi yuqori bo'lgan bemorlarga buyurilishi mumkin.
- **Profilaktika:** Suvchechakka qarshi emlash kasallikning oldini olishning eng samarali usuli hisoblanadi. Vaksinatсия 12-15 oylikda birinchi doza va 4-6 yoshda ikkinchi doza bilan o'tkaziladi.

3. Skarlatina

- **Epidemiologiya:** Skarlatina - A guruhidagi streptokokklar keltirib chiqaradigan, yuqumli bakterial kasallik. Skarlatina, odatda, 5 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan bolalarda uchraydi va havo-tomchi yo'li orqali yuqadi.
- **Etiologiya:** Skarlatinaga sabab A guruhidagi streptokokklar hisoblanadi, xususan *Streptococcus pyogenes*.
- **Patogenez:** Streptokokklar tomoq shilliq qavatida ko'payadi va eritrogen toksin ishlab chiqaradi, bu esa terida toshma paydo bo'lishiga va boshqa tizimli belgilarga olib keladi.
- **Klinik ko'rinish:** Skarlatinaning inkubatsion davri odatda 2-5 kun davom etadi. Kasallik to'satdan isitma, tomoq og'rig'i va bosh og'rig'i bilan boshlanadi. Keyin terida mayda, qizil toshma paydo bo'ladi, dastlab bo'yin va ko'krak qafasida, so'ngra butun tanaga tarqaladi. Toshma qo'pol va quruq bo'lib, терининг қизариши bilan birga kechadi. Tilda oq qoplama paydo bo'ladi, keyin qizil rangga aylanadi ("qulupnay tili").
- **Diagnostika:** Skarlatina tashxisi klinik ko'rinishga va laboratoriya tekshiruvlariga asoslanadi. Tomoqdan surtma olish va streptokokklarni aniqlash (tezkor test yoki bakteriologik tekshiruv) tashxisni tasdiqlash uchun muhimdir.
- **Differensial diagnostika:** Скарлатинани қизамиқ, қизилча, инфекцион мононуклеоз ва дори воситаларига аллергия реакциялардан farqlash kerak.
- **Davolash:** Скарлатинани davolash uchun antibiotiklar (penitsillin yoki unga allergiyasi bo'lgan bemorlar uchun eritromitsin) ishlatiladi. Antibiotiklar infektsiyani yo'q qilishga va revmatik isitma va glomerulonefrit kabi asoratlarni oldini olishga yordam beradi.
- **Profilaktika:** Скарлатинанинг oldini olish uchun shaxsiy гигиена қоидаларига rioya qilish, bemorlarni ajratish va инфекция манбаларини bartaraf etish zarur.

Xulosa

Qizamiq, suvchechak va skarlatina bolalik davrida keng tarqalgan yuqumli kasalliklardir. Emlash dasturlari ushbu kasalliklarning tarqalishini kamaytirishga

yordam berdi, ammo o'z vaqtida tashxis qo'yish va adekvat davolash asoratlarni oldini olish va kasallikning tarqalishini cheklash uchun muhimdir. Shifokorlar ushbu kasalliklarning epidemiologiyasi, klinik ko'rinishlari, diagnostikasi, davolash va profilaktikasi bo'yicha zamonaviy ma'lumotlarga ega bo'lishlari kerak.

Tavsiyalar

- Ota-onalarni emlashning ahamiyati haqida xabardor qilish va emlash dasturlariga rioya qilishga chaqirish.
- Yuqumli kasalliklarning erta belgilari va simptomlarini aniqlash uchun tibbiyot xodimlarining bilim va ko'nikmalarini oshirish.
- Yuqumli kasalliklarni diagnostika qilish va davolash bo'yicha klinik protokollarga rioya qilish.
- Kasalliklarning tarqalishini cheklash uchun infektsiya nazorati va gigiena qoidalariga rioya qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bolalar yuqumli kasalliklari: Darslik. (2020). Tahrir ostida prof. N.M. Aminova. Toshkent: "O'qituvchi". (Ushbu darslikda qizamiq, suvchechak, skarlatina va boshqa bolalar yuqumli kasalliklarining etiologiyasi, patogenezi, klinikasi, diagnostikasi, davolash va profilaktikasi batafsil yoritilgan).
2. Infektsion kasalliklar: Darslik. (2018). Tahrir ostida prof. A.K. Musabayev. Toshkent: "Ibn Sino". (Ushbu darslikda qizamiq, suvchechak, skarlatina kabi infektsion kasalliklarning umumiy masalalari, epidemiologiyasi, klinikasi, diagnostikasi va davolash tamoyillari keltirilgan).
3. Pediatriya: Milliy qo'llanma. (2022). Tahrir ostida prof. Sh.I. Karimov. Toshkent: "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti. (Ushbu qo'llanmada bolalar kasalliklari, shu jumladan qizamiq, suvchechak, skarlatina haqida zamonaviy ma'lumotlar berilgan).